

Deset let obnovené činnosti společnosti aktuárů

Petr Mandl

Podle stanov je Česká společnost aktuárů následníkem Spolku československých pojistných techniků, založeného 27. února 1919 za účelem „soustředění duševních sil českých a slovenských pojistných techniků v zájmu pojistných a sociálních věd, jakož i hájení práv akademicky vzdělaných odborníků“.

Iniciativa ke znovuzaložení aktuárské společnosti vzešla z pojistně matematického oddělení Ministerstva práce a sociálních věcí. Byl to zejména aktuár britské vlády C. D. Daykin, který pracovníkům oddělení na jedné mezinárodní konferenci ustavení takové společnosti doporučil. Ředitel odboru sociálního zabezpečení J. Dostal dal v roce 1991 popud k zahájení přípravných jednání, která vedla zejména J. Klimentová. Do jednání se záhy za matematicko-fyzikální fakultu UK zapojili připravovatelé studia finanční a pojistné matematiky. Na ministerstvu byl vypracován návrh stanov. Návrh předložili J. Dostal, P. Mandl a J. Waltr jako garanti ministerstvu vnitra ke schválení. Stanovy, tehdy ještě České a slovenské společnosti aktuárů, byly registrovány v červenci 1992.

Na ustavující schůzi České společnosti aktuárů dne 18. listopadu 1992 se sešlo 17 účastníků. Schválili některé změny stanov, zejména změnu názvu společnosti, a zvolili výbor společnosti s předsedou J. Dostalem a členy P. Mandlem, D. Skývovou, V. Šafandou a J. Waltrem. Předsedkyní revizní komise se stala J. Klimentová, členy komise D. Vorlíčková a V. Plachý.

Záhy po svém ustavení navázala Česká společnost aktuárů kontakt s Willy P. Lenaertsem, sekretářem Mezinárodní aktuárské asociace (IAA). Ten, aniž by čekal na zasedání Rady asociace naši společnost ihned zaregistroval a doporučil, abychom vešli ve styk s Mezinárodním propagačním a vzdělávacím fondem asociace (IPEF).

V září 1993 se konalo Páté pražské symposium o asymptotické statistice. Společnost byla spoluorganizátorem sekce finanční a pojistné matematiky symposia. Na zasedání sekce přišel též André Lamens, předseda IAA. Projevoval o budoucnost České společnosti aktuárů velmi přátelský zájem a zanedlouho upozornil na naši činnost Maxe Lacroix, předsedu správního výboru fondu IPEF. Návštěva p. Lacroix v Praze nedala na sebe dlouho čekat. Začátkem prosince jsme měli možnost s ním jednat o přípravě semináře v roce 1994 v Praze.

Mezinárodní aktuárská asociace vznikla po válce ze Stálého výboru pro pořádání Mezinárodních kongresů aktuárů. Československo zastupoval ve výboru řadu let prof. Jaroslav Janko. Belgičané Lamens a Leanaerts jsou představiteli údobí, kdy asociace užívala pouze v malém rozsahu placenou administrativní práci, soustřeďovala se na šíření odborných poznatků a dobrých vztahů mezi aktuáry. Základem bylo individuální členství. V listopadu 1993 se v Londýně sešli představitelé aktuárských asociací s cílem vytvořit Mezinárodní federaci aktuárských asociací (IFAA). Tím byl započat vývoj zakončený reformou IAA. Česká společnost aktuárů byla na schůzi zastoupena mgr. Klimentovou.

Max Lacroix je nezapomenutelnou postavou mezinárodní spolupráce aktuárů. O jeho stáří jsou pouze dohady. Absolvoval již v roce 1933 Institut de Science Financière et d'Assurances v Lyonu. Velmi se zasloužil o vznik v roce 1978 Poradní skupiny aktuárských asociací zemí Evropských společenství, stručně nazývané Groupe Consultatif, a je jejím čestným předsedou.

Groupe Consultatif je fórem výměny názorů mezi asociacemi a institucí podpory dobré úrovně aktuárské profese. Vyjadřuje se k legislativě Evropské unie týkající se pojišťovnictví a sociálního pojištění. Při své návštěvě nám p. Lacroix předal texty základních dokumentů Groupe Consultatif. Dokument Zásady aktuárské praxe byl převzat společností v únoru 1994.

Česká společnost aktuárů se hned po svém ustavení stala spolupořadatelkou Seminárů z aktuárských věd na matematicko-fyzikální fakultě UK. Koncem roku 1993 měla 36 členů.

V březnu 1994 jsem měl spolu s dr. Vorlíčkovou možnost setkat se v Bruselu s p. Lenaertsem. Jednali jsme s ním zejména o členství českých aktuárů v IAA, které bylo podmínkou pro účast na kongresech. Prvních devět individuálních členů přijala pak rada asociace v září. Pan Lenaerts nás též upozornil na soutěž vědeckých prací mladých aktuárů u příležitosti XXV. Kongresu. Do soutěže jsme přihlásili práci L. Mazurové On the effect of fluctuations in the number of entrants on a pension scheme. Práce získala příští rok na kongresu 2. cenu.

Další schůze připravovatelů IFAA se konala v dubnu v Orlandu u příležitosti konference amerických aktuárských společností. Díky p. Lacroix jsem měl možnost se za Českou společnost aktuárů schůze zúčastnit. Na ní se již začal rýsovat kompromis spočívající v myšlence začlenit IFAA do IAA jako její sekci. V Orlandu bylo s členy správního výboru IPEF dohodnuto uspořádat v Praze za podpory fondu mezinárodní seminář.

Kolokvium s názvem Mezinárodní profesní setkání o organizaci aktuárské profese a aktuárském vzdělávání ve střední a východní Evropě se konalo 29. – 30. srpna 1994 v budově Ministerstva práce a sociálních věcí. Zahraničními lektory byli Britové Chris D. Daykin, John Martin, Simon Martin a Švéd Björ Palmgrén.

Valná hromada v listopadu 1994 zvolila čestným členem společnosti ing. Karla Procházku, který však již 8. ledna 1995 zemřel. Ing. Procházka složil státní zkoušku z pojistné techniky v roce 1934. Po mnohaleté praxi v pojišťovnictví působil jako vedoucí pojistně technického odboru České státní pojišťovny. Byl nejvýznamnější z osobností dokládajících kontinuitu naší aktuárské profese od doby předválečné.

Od počátku roku 1995 se výbor společnosti začal zabývat návrhem pravidel pro udělování osvědčení o způsobilosti vykonávat aktuárskou činnost. Již tehdy byla formulována zásada „docílit v okamžiku vstupu do Evropské unie stejné podmínky pro naše aktuáry jako budou mít aktuáři z EU u nás“. Ministerstvo práce a sociálních věcí společnosti nabídlo využití část jemu přidělených prostředků programu PHARE k uspořádání tří denního semináře. Jeho cílem bylo umožnit, abychom se seznámili s profesní organizací aktuárů několika zemí Evropské unie a na základě posouzení vhodnosti jednotlivých způsobů profilovali činnost České společnosti aktuárů. Seminář s názvem Aktuárská profese v životním a penzijním pojištění byl pořádán 13. – 15. června 1995. Účastníci měli možnost poučit se o profesních sdružení ve Velké Británii (M. A. Pickford), Francii (P. Pétauton), Rakousku (H. Holzer), Německu (M. Helbig), o mezinárodní organizaci aktuárů (M. Lacroix) a o Groupe Consultatif (D. van Berlaer).

Na XXV. Mezinárodním kongresu aktuárů pořádaném 10. – 15. září v roce stého výročí konání kongresů, byli českými účastníky J. Dostal, P. Mandl, L. Mazurová a D. Vorlíčková. Česká společnost aktuárů se stala zakládajícím členem IFAA, která byla založena jako sekce IAA.

Valná hromada v prosinci 1995 zvolila nový výbor společnosti, jehož předsedou se stal P. Mandl, místopředsedy J. Dostal a V. Šafanda a dalšími funkcionáři T. Cipra, J. Feistauerová a D. Vorlíčková. K nim přibyl po půl roce J. Fialka.

Rok 1996 byl věnován stanovení pravidel udělování aktuárského osvědčení. Na základě přehledu získaného v předchozím roce se společnost obrátila na francouzský Institut aktuárů se žádostí o podrobnější informace. Ty nám ochotně poskytl p. Allain Tosseti pracovník pojišťovacího dozoru. Z francouzských pravidel jsme převzali možnost uložit kandidátům vypracování referátu. Jinak jsme postupovali celkem samostatně. Projednávání návrhu pravidel byly věnovány dvě členské schůze.

Na jaře toho roku přijala společnost Profesionální zásady převzaté od Groupe Consultatif.

Prostředky britského Know How fondu získané prostřednictvím oddělení státního dozoru nad pojišťovnictvím umožnily společnosti pořádat 1. – 4. dubna 1996 přednáškový cyklus profesorů Heriot – Watt University, na němž vystoupili D. C. Bowie, H. R. Waters, A. S. Macdonald a A. J. G. Cairns.

V roce 1997 zahájila činnost Komise pro udělování osvědčení pod předsednictvím V. Šafandy. Významnou událostí bylo pořádání 2. – 4. června v Praze 12. Mezinárodního kongresu aktuárů a statistiků v sociálním zabezpečení. Konferenci organizovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí. Česká společnost aktuárů byla na konferenci významně zastoupena.

S představami Groupe Consultatif o aktuárském vzdělávání měla společnost možnost se seznámit na Semináři o vzdělávání, který se konal v červenci v Zandvoortu. Seminář byl věnován diskusi Syllabu aktuárských znalostí (Core Syllabus), jehož první verzi schválila Groupe Consultatif v roce 1996.

Již jsme uvedli, že Česká společnost aktuárů byla zakládajícím členem IFAA. Po přijetí Profesionálních zásad a ustavení komise pro udělování osvědčení měla společnost možnost ucházet se o plné členství v IFAA a získat tak mezinárodní profesní akreditaci. V listopadu 1997 proto podala příslušnou přihlášku.

26. Mezinárodní kongres aktuárů se konal 7. – 12. června 1998 v Birminghamu v roce stopadesátého výročí založení Institutu aktuárů. Kongresu se zúčastnili čtyři členové společnosti J. Fialka, P. Mandl, L. Mazurová a K. Šimonová. Dne 8. června schválilo valné shromáždění IAA reformu asociace, která se stala v první řadě sdružením aktuárských asociací. Její sekce IFAA zanikla. Akreditační podvýbor předtím schválil přihlášku České společnosti aktuárů. Společnost byla přijata za plného člena radou IAA 3. listopadu 1998.

Valná hromada společnosti v prosinci 1998 zvolila výbor a revizní komisi pro další funkční období. Předsedou výboru se stal P. Mandl, místopředsedy V. Šafanda a D. Vorlíčková, členy a funkcionáři výboru J. Feistauerová, J. Fialka, Z. Kepková, K. Pastorková. Za členy revizní komise byli zvoleni P. Bohumský, T. Cipra, L. Mazurová.

K přijetí za plného člena se společnost zavázala, že bude mít do konce roku 1999 závazný postup vydávání odborných směrnic. Postup byl schválen valnou hromadou společnosti v červnu 1999 usnesením s názvem Vydávání a schvalování odborných zásad.

V témže roce se dostalo České společnosti aktuárů dalšího mezinárodního uznání. Byla přijata za přidruženého člena Groupe Consultatif, plnými členy mohou být pouze společnosti ze států Evropské unie. Na zasedání Groupe Consultatif v říjnu byla již naše společnost zastoupena.

Zákon o pojišťovnictví č. 363 / 1999 Sb. uložil pojišťovnám povinnost ustanovit od 1. 10. 2000 odpovědné pojistné matematiky. Těmi se mohou stát pouze držitelé osvědčení vydaného aktuárskou společností, která je plným členem IAA. Lze konstatovat, že vydávání osvědčení odpovídalo současné úrovni rozvoje aktuárské profese u nás a potřebám pojišťoven. K 1. 10. 2000 mělo osvědčení 35 členů společnosti.

Přijetím do Groupe Consultatif dostalo zaměření společnosti na docílení rovných podmínek našich aktuárů s aktuáry EU konkrétnější podobu. Společnost se proto zaměřila na rozbor kvalifikačních požadavků aktuárských společností v zemích, které nám jsou blízké tradicí vzdělávání, v Rakousku a ve Švýcarsku. V obou zemích došlo ke změně certifikace členů, ve Švýcarsku s účinností od září 1999, v Rakousku od září 2000. Tento vývoj souvisí s reformou IAA, jedním z jejíchž cílů je dosažení rovnoměrnosti kvalifikačních požadavků.

Hlavní činností v roce 2000 byla příprava a projednání změny pravidel udělování osvědčení. Jarní členská schůze byla věnována informacím o nových pravidlech v Rakousku a Švýcarsku. Ukázalo se být nejvhodnějším převzít rakouskou koncepci. Návrh pravidel byl zdůvodněn na podzimní členské schůzi a schválen s účinností od 1. 1. 2001 valnou hromadou. K certifikaci je třeba prokázat vysokoškolské vzdělání v matematice a zkoušky z vyjmenovaných předmětů pojistné matematiky, teorie financí a vyšší finanční matematiky a z pojišťovacího práva. V roce 2001 byla umožněna certifikace podle dřívějšího postupu těm členům, kteří splnili podmínky tříleté úspěšné praxe do konce roku 2000. Komise pro udělování osvědčení projednala v roce 2001 takto 13 žádostí.

Vydávání odborných směrnic zahájila společnost v roce 2001 směrnicí Odpovědní pojistní matematikové.

Regionální spolupráci aktuárských společností české, maďarské, polské, rakouské a slovenské byla věnována schůzka jejich představitelů v Bratislavě v září 2001. Česká společnost tuto iniciativu k užitečné výměně názorů a zkušeností uvítala.

Nejzávažnějším rozhodnutím zasedání Groupe Consultatif v září 2001 bylo usnesení, aby členské společnosti měly do konce roku 2005 požadavky na odbornost členů vyhovující minimálnímu syllabu Groupe Consultatif (Core Syllabus for Actuarial Training in Europe, December 1998). Výbor Groupe Consultatif pro vzdělávání připravil návrh dohody mezi 27 plnými a přidruženými členy, kterou se zavazují usnesení splnit. Česká společnost aktuárů dohodu podepsala 4. 1. 2002.

Valná hromada v prosinci 2001 zvolila výbor a revizní komisi společnosti pro další funkční období. L. Mazurová se stala členkou výboru za Z. Kepkovou, K. Šmuková byla zvolena do revizní komise.

Od počátku roku 2002 se výbor zabýval opatřeními ke splnění závazků dohody o dodržení minimálních syllabů. Vycházel ze stanoviska, že nové podmínky pro udělování osvědčení splňují požadavky Groupe Consultatif. Zřejmou byla rovněž nutnost, věnovat se dodatečnému vzdělávání členů systematictěji s určitou povinností účasti na vzdělávání. K tomu, aby

společnost mohla přistoupit k existující dohodě o vzájemném uznávání kvalifikace je nutné, aby certifikovaní členové měli osvědčení, které lze považovat za „diplom o vyšším vzdělání udělený po absolvování profesního vzdělávání a školení v trvání aspoň tří let“, jak požadují stanovy Groupe Consultatif.

Návrh opatření obsahoval zavedení programu dalšího vzdělávání se zásadou spoluúčasti členů převážně v rámci Semináře z aktuárských věd. Vzhledem k tomu, že společnost po roce 2005 nebude mít oprávnění zaručovat se za odbornost členů, jejichž vzdělání nesplňuje požadavky Groupe Consultatif, bude třeba, aby certifikovaní členové měli osvědčení o způsobilosti vykonávat aktuárskou činnost a o dosaženém vzdělání. Rámec těchto opatření schválila valná hromada v dubnu 2002.

17. – 22. března se konal v Cancúnu v Mexiku 27. Mezinárodní kongres aktuárů. Kongresu se zúčastnil dr. Fialka.

Společnost sleduje od roku 2000 podrobně přípravu Mezinárodního účetního standardu pro pojistné smlouvy a s ní související výměnu názorů na účetnictví pojišťoven. V roce 2002 ustavila pracovní skupinu pro Mezinárodní účetní standardy. Skupina vypracovala odbornou směrnici Oceňování závazků z pojistných smluv reálnou hodnotou.

K 1. listopadu 2002 měla společnost 134 členů.

V desátém roce obnovené existence vstoupila Česká společnost aktuárů do období přípravy profese pojistných matematiků na vstup našeho státu do Evropské unie. Tomu cíli slouží zejména přijaté usnesení o vzdělávání a certifikaci členů.